

Prema usklađenoj zaštiti: Analiza zakona o nasilju u porodici u Bosni i Hercegovini prema EU Direktivi 2024/1385 u kontekstu hitnih mjera zaštite

Pripremio: Filip Novaković

Uvod

Nasilje u porodici predstavlja sveprisutan i kritičan problem na regionalnom i globalnom nivou, koji pogađa pojedince bez obzira na njihovo socioekonomsko, kulturno, etničko, rasno ili drugo porijeklo. U kontekstu Bosne i Hercegovine, nasilje u porodici (i nasilje prema ženama) postalo je značajan briga, zahtijevajući hitnu pažnju i djelotvorne mehanizme za zaštitu žrtava i utvrđivanje odgovornosti te sankcionisanje počinitelja. Zamršenost slučajeva nasilja u porodici, zajedno s osjetljivom prirodom takvih incidenata, zahtijeva snažne hitne mjere zaštite koje ne samo da pružaju trenutnu pomoć žrtvama, već i odvraćaju potencijalne počinitelje. Pravni sistemi Republike Srpske, Federacije Bosne i Hercegovine i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine kao političkih etniteti i federalno-administrativnih jedinica unutar Bosne i Hercegovine razvili su različite okvire za rješavanje nasilja u porodici, a svaki ima za cilj uskladiti se s međunarodnim standardima i obavezama.¹ Ovaj se rad usredotočuje na analizu tih pravnih okvira u pogledu njihove usklađenosti s Direktivom (EU) 2024/1385 o zaštiti od nasilja nad ženama i nasilja u porodici, procjenjujući time njihovu učinkovitost i djelotvornost te područja koja je potrebno poboljšati.

Direktiva (EU) 2024/1385 predstavlja značajan korak naprijed u naporima Europske unije u borbi protiv rodno zasnovanog nasilja, uključujući nasilje u porodici. Direktiva uspostavlja sveobuhvatne mjere usmjerene na sprječavanje nasilja, zaštitu žrtava i osiguravanje učinkovitog i djelotvornog krivičnog progona počinitelja. Naglašava važnost koordiniranog pristupa, koji uključuje preventivne i mehanizme za odgovor na nasilje u porodici. Među svojim odredbama, Direktiva zagovara (i zahtjeva) hitne mjere zaštite, kao što su zabrane prilaska i mjere zaštite, koje su osmišljene kako bi se žrtvama nasilja pružila neposredna pomoć i lična sigurnost. Ove mjere su ključne za osiguranje sigurnosti žrtava, a istovremeno ograničavaju radnje počinitelja.

U Bosni i Hercegovini pravni okvir koji se uređuje pitanja nasilja u porodici obilježen je decentraliziranim sistemom, pri čemu Republika Srpska, Federacija Bosne i Hercegovine i Distrikt Brčko provode svoje zakone i pravne propise. Ovaj fragmentirani pristup izaziva zabrinutost u pogledu dosljednosti i učinkovitosti pravne zaštite koja je dostupna žrtvama u ove tri jurisdikcije. U Republici Srpskoj, Zakon o zaštiti od nasilja u porodici (u daljem tekstu: ZZN RS) daje osnovu

---

¹ Tri su važeća zakona koja uređuju pitanja zaštite od nasilja u porodici: Zakon o zaštiti od nasilja u porodici – ZZN RS („Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 102/2012, 108/2013, 82/2015 i 84/2019), Zakon o zaštiti od nasilja u porodici – ZZN FBiH („Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine“, br. 20/2013 i 75/2021) i Zakon o zaštiti od nasilja u porodici u Brčko Distriktu Bosne i Hercegovine – ZZN BDBiH („Službeni glasnik Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine“, br. 7/2018).

za određivanje hitnih mjera zaštite, uključujući udaljenje iz zajedničkog doma te zabranu prilaska i komunikacije sa žrtvom. Slično tome, u Federaciji Bosne i Hercegovine, Zakon o zaštiti od nasilja u porodici (u daljem tekstu: ZZN FBiH) propisuje zaštitne mjere i postupak za njihovo određivanje te definiše odgovornosti različitih institucija uključenih u zaštitu žrtava. Distrikt Brčko, slijedeći donekle usklađen pristup, ima vlastite zakonske okvire koje se odnose na nasilje u porodici – Zakon o zaštiti od nasilja u porodici u Brčko Distriktu Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: ZZN BDBiH) i osiguravaju postojanje zaštitnih mjera. Uprkos ovim zakonima, uočavaju se određeni izazovi vezani uz njihovo provođenje, dosljednost i usklađenost sa standardima EU. Usporedna analiza tih zakona s Direktivom (EU) 2024/1385 značajna je za utvrđivanje nedostataka i područja za reformu. Jedan od ključnih ciljeva ovog rada je procijeniti u kojoj je mjeri trenutni zakonski okvir u Bosni i Hercegovini usklađen s odredbama i zahtjevima navedenim u Direktivi, posebno u pogledu mjera zaštite u hitnim slučajevima. Direktiva nalaže standardizirani i koordinirani odgovor na nasilje u porodici, uključujući neposredne i djelotvorne mjere zaštite za žrtve. Procjena usklađenosti zakonskih odredbi u Bosni i Hercegovini s ovim zahtjevima ne samo da će istaknuti prednosti i slabosti postojećih zakona, već će također pružiti osnovu za preporučivanje potrebnih zakonskih reformi.² Analizirajući postojeće pravne i institucionalne okvire u Bosni i Hercegovini u kontekstu Direktive (EU) 2024/1385, ovaj rad ima za cilj doprinijeti tekućem diskursu o jačanju zaštite žrtava nasilja u porodici i osiguravanju usklađenosti s međunarodnim standardima ljudskih prava.

Problematika nasilja u porodici u Bosni i Hercegovini

Porodica se uopšteno smatra osnovnom jedinicom društva koja igra ključnu ulogu u fizičkom, emocionalnom i psihičkom razvoju pojedinaca (Mušić, 2018: 169). Služi kao primarno okruženje u kojem se zadovoljavaju osnovne ljudske potrebe, uključujući i one koje se mogu ispuniti samo kroz intimne porodične odnose. Kao jedinstvena biosocijalna zajednica, porodice ima veliki značaj, ne samo za razvoj pojedinca već i za širu društvenu strukturu i funkcionisanje. U Bosni i Hercegovini je društvena tolerancija prema nasilju, posebno nasilju u porodici, postala alarmantno prevladavajuća. Nasilje u porodici postalo je duboko ukorijenjen problem unutar strukture društva, a slučajevi zlostavljanja često dominiraju medijskim naslovima (Baljak, 2024). Ovi često tragični slučajevi, koji ponekad kulminiraju smrtnim slučajevima, naglašavaju postojanu prirodu ovog problema. Nevladine organizacije (NVO) redovno objavljuju izvještaje i provode istraživanja naglašavajući sveprisutnu prirodu nasilja u porodici, nudeći i statističke uvide i prijeko potrebnu podršku žrtvama.

Nasilje u porodici je globalni fenomen koji nadilazi kulturne, ekonomske i društvene granice. Obuhvata različite oblike zlostavljanja – fizičkog, seksualnog, psihološkog i ekonomskog

---

² Direktiva je, uz Uredbu, jedan od najvažnijih pravnih instrumenata Europske unije. Nalaže postizanje specifičnih ishoda, ali dopušta nacionalnim vlastima fleksibilnost u odlučivanju o obliku i metodi provođenja. Kao alat za usklađivanje, Direktiva postavlja ciljeve koje zemlje članice EU moraju postići. Međutim, na svakoj je zemlji da osmisli vlastito zakonodavstvo kako bi postigla te ciljeve. Vid. član 288. Ugovora o funkcioniranju Europske unije (Pročišćena verzija), Službeni list Europske unije, C 202/47-199, 7. 6. 2016.

– koji se događaju unutar porodice i porodične jedinice (Maljković, 2018; Peran, Goreta & Erceg, 2024: 391-392). Naime, nasilje u porodici nije izolirana pojava, već ga je bolje razumjeti kao obrazac ponavljano ponašanja usmjerenog na kontrolu ili dominaciju nad članom porodice. Literatura u velikoj većini prepoznaje nasilje porodici kao sistemski oblik prisile, čiji je temeljni cilj ispoljavanje moći nad drugim pojedincem (Mitrović & Arambašić-Živanović, 2020; Simović & Simović, 2021a; Simović & Simović 2021b).

Iako ne postoji univerzalno prihvaćena definicija nasilja u porodici, koncept ostaje široko shvaćen u pravnim i sociološkim okvirima. Nedostatak jedinstvene globalne definicije nije neuobičajen za složene društvene pojave. Međutim, većina definicija konvergira oko pojma nasilja kao ponašanja koje ugrožava fizički integritet, mentalno zdravlje ili emocionalnu dobrobit člana porodice ili porodične zajednice. Nasilje u porodici stoga se obično karakterizira kao svaki čin kojim jedan član porodice ili porodične zajednice nanosi štetu ili ugrožava sigurnost i stabilnost drugog člana porodice ili porodične zajednice (Čičić, 2021). Višestruka priroda nasilja u porodici zahtijeva nijansirano razumijevanje njegovih različitih oblika, od kojih svaki nosi različite posljedice za žrtve. Bilo da je riječ o fizičkom, emocionalnom ili psihičkom, učinak nasilja u porodici odjekuje izvan neposredne žrtve, utičući na porodičnu jedinicu i društvo u cjelini (Mušić, 2018). Šira društvena tolerancija nasilja pogoršava problem, čineći ga težim za rješavanje putem pravnih i društvenih mehanizama.

Europska konvencija o ljudskim pravima (EKLP) i Konvencija Vijeća Europe o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (Istanbulska konvencija) nameću pravne obaveze državama da zajamče, unutar svoje jurisdikcije, da svi pojedinci, posebno žene i djevojčice, mogu živjeti život bez nasilja (Marić, 2024: 300; Simović & Simović, 2021a; Simović & Simović 2021b). Ovi međunarodni instrumenti ne samo da nalažu donošenje preventivnih mjera, već zahtijevaju i uspostavu odgovarajućih pravnih mehanizama koji omogućuju žrtvama da traže zaštitu od počinitelja nasilja. Ovi pravni okviri stavljaju snažan naglasak na odgovornost država da donose i provode zakone i druge pravne instrumente koji štite pojedince od svih oblika nasilja, posebno rodno zasnovanog nasilja (Ždralović, 2024).

U Bosni i Hercegovini, međutim, stvarnost na terenu predstavlja oštar kontrast pravnim obavezama koje nameću ove konvencije. Studija iz 2018. koju je proveo OSCE otkrila je alarmantne statistike o učestalosti nasilja nad ženama. Studija je pokazala da je gotovo 48% žena u Bosni i Hercegovini doživjelo neki oblik psihičkog, fizičkog ili seksualnog nasilja od svoje 15. godine. Ovo uključuje različite oblike zlostavljanja kao što su seksualno uznemiravanje, uhođenje i nasilje od strane intimnog partnera. Uprkos široko rasprostranjenoj prirodi nasilja, studija je također pokazala zabrinjavajući nedostatak svijesti među ženama o tome koje korake mogu preduzeti ako dožive nasilje. Samo 7% žena izjavilo je da je „vrlo dobro informisano“ o svojim mogućnostima, dok se 16% smatralo „dobro informisanim“, a ukupno 43% smatralo se „donekle informisanim“ ili „ne baš dobro informisanim“. Zabrinjavajućih 13% žena reklo je da ne znaju šta učiniti ako se suoče s nasiljem (OSCE, 2019).

Posljedice nasilja su teške, a značajan dio žena doživljava trajne psihičke i fizičke povrede. Prema studiji OSCE-a, 66% žena koje su doživjele nasilje prijavile su jednu ili više psihičkih posljedica. Ovi učinci bili su posebno izraženi među žrtvama nasilja od strane intimnog partnera,

uhoda i seksualnog uznemiravanja. Preciznije, 69% žena prijavilo je nasilje od strane bivšeg partnera, 48% prijavilo je nasilje od strane intimnog partnera ili druge osobe, a 38% je doživjelo seksualno uznemiravanje (Marić, 2024: 301). Studija je nadalje naglasila da ove brojke predstavljaju samo najteže slučajeve nasilja koje su žene prijavile tokom svog odraslog života. Naime, 76.500 žena je bilo direktno pogođeno nasiljem, od kojih je dvije trećine već bilo pogođeno širim sukobom u Bosni i Hercegovini. Možda najviše zabrinjava izuzetno niska stopa prijavljivanja nasilja vlastima, s brojkama koje se kreću od 3% do 20% (OSCE, 2019). To ukazuje na značajan raskorak između pojave nasilja i korištenja raspoloživih pravnih mehanizama.

U pogledu domaćeg zakonodavstva, Bosna i Hercegovina je svoj pravni okvir u određenoj mjeri uskladila s međunarodnim obavezama prema Europskoj konvenciji o ljudskim pravima i Istanbulskoj konvenciji, te drugim pravnim instrumentima. Legislativni mehanizmi usmjereni su na borbu protiv nasilja nad ženama, osiguranje krivičnog gonejnjā počinitelja i zaštitu žrtava. Ustav Bosne i Hercegovine izričito jamči najviši stepen međunarodno priznatih ljudskih prava i osnovnih sloboda (član II/1. Ustava Bosne i Hercegovine). Konkretno, Ustav Bosne i Hercegovine nalaže izravnu primjenu prava i sloboda sadržanih u EKLjP i njenim protokolima, dajući im primat nad svim ostalim domaćim zakonima (član II/2. Ustava Bosne i Hercegovine). Pored toga, preambula Istanbulske konvencije priznaje važnost EKLjP-a u zaštiti ljudskih prava i naglašava njezinu povezanost s drugim međunarodnim instrumentima kao što je Konvencija o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW) i brojni drugi međunarodni protokoli i mehanizmi (Simović & Simović, 2021a; Simović & Simović 2021b). Zajedno, ove konvencije i instrumenti čine sveobuhvatan okvir za zaštitu prava žena i prevenciju nasilja. Međutim, učinkovitost ovih pravnih mehanizama u konačnici zavisi o njihovom dosljednom i bezrezervnom provođenju na nacionalnom nivou.

U Bosni i Hercegovini nasilje u porodici sve se više razumijeva kao oblik rodno zasnovanog nasilja, specifične manifestacije nejednakosti duboko ukorijenjene u tradicionalnim rodnim normama i neravnoteži moći između muškaraca i žena. Rodno zasnovano nasilje, posebno nasilje u porodici, direktna je posljedica „patrijarhalnih“ struktura koje održavaju diskriminaciju i nejednake odnose moći, stavljajući žene u ranjive uloge unutar porodice i društva (Islamović & Jakupović, 2023: 178-179). Ovaj kontekst je ključan za razumijevanje široko rasprostranjene prirode nasilja u porodici u Bosni i Hercegovini, gdje je nasilje nad ženama, posebno u okvirima doma, i dalje alarmantan problem.

Društveno-politički kontekst Bosne i Hercegovine, oblikovan etničkim i vjerskim sukobima i poslijeratnim oporavkom, pogoršao je mnoge izazove povezane s rodno zasnovanim nasiljem. Rat 1990-ih ne samo da je poremetio društvene strukture, već je i pojačao rodno zasnovano nasilje, naročito kroz sistemsku upotrebu seksualnog nasilja kao oružja rata (Helms, 2013). Ta naslijeđa i dalje utiču na rasprostranjenost nasilja nad ženama danas, budući da su mnoge žene koje su doživjele traumu tokom sukoba sada preživjele nasilje u porodici, često od strane partnera ili članova porodica koji su možda i sami bili pogođeni ratom (Cockburn, 2001; Clark, 2017).

Kulturne norme i društvena očekivanja u Bosni i Hercegovini su žene stavljale u podređene uloge unutar porodice, jačajući ideju da muškarci imaju dominantan položaj. Ova tradicionalna

rodna hijerarhija je u mnogim slučajevima normalizirala nasilje kao sredstvo kontrole ženskog ponašanja i jačanja muškog autoriteta (Islamović & Jakupović, 2023: 179-180). Nasilje u porodice se, bosanskohercegovačkom kontekstu, smatra privatnim problemom, nečim što se događa unutar granica doma, pa je stoga manje vidljivo javnosti. Ova percepcija značajno pridonosi nedovoljno prijavljivanju nasilja u porodici i sprječava napore da se njime učinkovito, odnosno djelotvorno suoči (Deljković, 2006).

Istraživanje OSCE-a iz 2018. godine, koje je pokazalo da je gotovo polovica žena u Bosni i Hercegovini doživjelo neki oblik psihičkog, fizičkog ili seksualnog nasilja, naglašava ozbiljnost ovog problema. No, ono što posebno zabrinjava nasilje u porodici u Bosni i Hercegovini je niska stopa prijavljivanja ovakvih incidenata (Marić, 2024). Mnoge žene, naročito u ruralnim područjima, nemaju pristup informacijama ili mrežama podrške koje bi im omogućile da potraže pomoć. Stigma koja okružuje nasilje u porodici, zajedno sa strahom od društvenih i porodičnih posljedica, često obeshrabruje žrtve da prijave zlostavljanje vlastima.

Uprkos međunarodnim i domaćim pravnim okvirima usmjerenim na zaštitu žena od nasilja, provođenje istih je i dalje nedosljedna. Bosna i Hercegovina je potpisnica nekoliko međunarodnih instrumenata, uključujući ESLjP, CEDAW i Istanbulsku konvenciju, koji obavezuju državu na zaštitu žena (i djevojčica) od nasilja (Ristić, 2024). Ove konvencije naglašavaju potrebu za sveobuhvatnim pravnim, društvenim i institucionalnim odgovorima na rodno zasnovano nasilje. U skladu s ovim obavezama, Bosna i Hercegovina je provela (određene) zakonodavne reforme usmjerene na borbu protiv nasilja u porodici. Pored toga, složena politička struktura zemlje – koja se sastoji od dva entiteta i jedne jedinice lokalne samouprave sa posebnim nadležnostima – stvara izazove za jedinstveno provođenje zakona i kreiranje i provođenje javnih politika. Svaki entitet ima vlastite zakone i mehanizme za rješavanje problema nasilja u porodici, što rezultira razlikama u zaštiti i podršci dostupnim žrtvama. Iako je postignut određeni napredak u usklađivanju zakonodavstva s međunarodnim standardima, praznine u praksi ostaju, posebice u osiguravanju da sve žrtve imaju pristup pravdi i uslugama podrške bez obzira na njihovu lokaciju u zemlji.

Širi kontekst rodno zasnovanog nasilja u Bosni i Hercegovini stoga odražava kombinaciju povijesno-historijskih, kulturoloških i strukturalnih faktora koji održavaju ciklus nasilja nad ženama (Helms, 2013). Rješavanje nasilja u porodici kao oblika rodno zasnovanog nasilja zahtijeva ne samo reforme zakonodavstva, već i promjenu društvenih stavova. Bez rješavanja rodno zasnovane dinamike moći koja podupire nasilje, napori da se smanji njegova prevalencija ostat će nedostatni. Dakle, nasilje u porodici u Bosni i Hercegovini ne može se odvojiti od njegovog šireg konteksta kao rodno zasnovanog nasilja. Odražava neravnopravan status žena u društvu i stalni uticaj „patrijarhalnih“ normi koje toleriraju ili čak opravdavaju nasilje je sredstvo kontrole (Ćosić, 2024). Samo holističkim, interseksionalnim pristupom koji uključuje pravne, društvene i kulturne intervencije (a kako to traži Direktiva (EU) 2024/1385), Bosna i Hercegovina se može učinkovito uhvatiti u koštac s nasiljem u porodici i osigurati da žene i djevojčice mogu živjeti bez straha od potencijalne štete.

Pojedinačna procjena radi utvrđivanja potreba zaštite žrtava

Učinkovita i djelotvorna zaštita žrtava nasilja u porodici zahtijeva pravni okvir koji na sveobuhvatan način rješava rizike koje nose počinitelji. I zakoni o zaštiti od nasilja u porodici u Bosni i Hercegovini i Direktiva (EU) 2024/1385 prepoznaju važnost procjene rizika kao alata za sprječavanje daljnjeg nanošenja štete žrtvama. Međutim, samo ZZN RS sadrži odredbe kojim se propisuju faktore koje ovlašteno službenog lice uzima u obzir prilikom procjene rizika. I ZZN RS i Direktiva imaju za cilj zaštititi žrtve, razlikuju se u svom pristupu, opsegu i provođenju. ZZN RS i Direktiva usklađeni su u nekoliko ključnih područja, posebno u prepoznavanju potrebe procjene rizika koji predstavlja počinitelj. Oba pravna instrumenta uspostavljaju okvir za utvrđivanje i procjenu faktora koji doprinose opasnosti koju počinitelj može predstavljati za žrtvu. Međutim, opseg usklađenosti varira kada se ispituju specifični elementi procesa procjene rizika.

ZZN RS u članu 12a. navodi skup faktora rizika koje mora procijeniti nadležni policijski službenik.³ Ti faktori uključuju:

- a) da li je počinitelj ranije ili neposredno prije procjene rizika učinio nasilje u porodici ili neki drugi vid nasilja i da li je spreman da ga ponovi;
- b) da li je prijetio ubistvom ili samoubistvom;
- c) da li posjeduje oružje;
- d) da li je mentalno bolestan ili zloupotrebljava psihoaktivne supstance;
- e) da li postoji sukob oko starateljstva nad djetetom ili oko načina održavanja ličnog kontakta djeteta i roditelja koji je počinitelj;
- f) da li je počinitelju izrečena hitna mjera ili mjera zaštite od nasilja u porodici;
- g) da li žrtva doživljava strah i kako ona procjenjuje rizik od ponavljanja nasilja; i
- h) druge činjenice i okolnosti od značaja za procjenu rizika.

Član 16. Direktive na sličan način nalaže pojedinačnu procjenu koja uključuje mnogo sličnih faktora rizika, i to:

- a) rizik od ponovljenog nasilja;
- b) rizik od tjelesnih povreda ili psihološke štete;
- c) mogućnost upotrebe oružja i pristupa oružju;
- d) činjenica da počinitelj ili osumnjičeni živi sa žrtvom;
- e) zloupotreba droga ili alkohola od strane počinitelja ili osumnjičenoga;
- f) zlostavljanje djece;

---

³ Usp. član 7. stav (2) Pravilnika o postupku i načinu sprovođenja procjene rizika („Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 126/2020).

- g) problemi s mentalnim zdravljem; ili
- h) uhođenje.

Preklapanje faktora rizika između ZZN RS i Direktive upućuje na zajedničko razumijevanje europskog zakonodavca i zakonodavca u Republici Srpskoj (ili bolje rečeno, zakonopisaca) ključnih elemenata koji doprinose opasnosti koju predstavljaju počinitelji nasilja u porodici. Oba pravna instrumenta naglašavaju potrebu procjene vjerovatnoće ponovljenog nasilja, prisutnosti oružja i psihičkog stanja počinitelja. Međutim, uključivanje ponašanja uhođenja u Direktivu kao posebnog faktora rizika naglašava šire razmatranje načina na koje počinitelji mogu nastaviti nanositi štetu ili zastrašivati žrtve, čak i izvan konteksta neposrednog fizičkog nasilja. ZZN RS izričito nalaže da se u postupku procjene rizika uzme u obzir strah i samoprocjena žrtve. Ova odredba priznaje važnost subjektivnog iskustva žrtve u razumijevanju punog opsega prijetnje s kojom se (on ili ona) suočava. Direktiva ima sveobuhvatniji pristup ne samo uzimajući u obzir strah žrtve nego i nalažući da procjena uzme u obzir pojedinačne okolnosti žrtve. Ovo uključuje sva iskustva interseksijske diskriminacije koja mogu povećati ranjivost žrtve na nasilje. Direktiva također naglašava potrebu izbjegavanja sekundarne ili ponovljene viktimizacije, ističući važnost provođenja procjene na način koji daje prednost dobrobiti žrtve.⁴

Iako i ZZN RS i Direktiva prepoznaju važnost perspektive žrtve, pristup Direktive je holističkiji. Uzimajući u obzir šire okolnosti žrtve, uključujući potencijalnu diskriminaciju, Direktiva osigurava da je procjena rizika prilagođena specifičnim potrebama i ranjivostima svake žrtve. Ovo je osobito važno u slučajevima kada rizik žrtve može biti pogoršan faktorima kao što su spol, etnička pripadnost ili socioekonomski status. ZZN RS propisuje da se za svaku prijavu nasilja u porodici mora provesti procjena rizika, a odgovornost snosi isključivo nadležni policijski službenik. Ovaj pristup osigurava provođenje procjene rizika odmah, ali može ograničiti opseg i dubinu procjene ako je uključeno samo jedno tijelo. Direktiva zahtijeva da se individualna procjena provede u najranijoj mogućoj fazi, primjerice kada žrtva prvi put dođe u kontakt s vlastima (npr. prvi kontakt može biti organ starateljstva ili zdravstvena ustanova). Nadalje, Direktiva naglašava važnost saradnje između svih relevantnih nadležnih tijela, osiguravajući da procjena ima koristi od multidisciplinarnе perspektive. Stoga, zahtjev Direktive za ranu intervenciju i saradnju među nadležnim tijelima predstavlja snažniji pristup procjeni rizika. Uključivanjem više tijela, kao što su organi starateljstva, pa čak i organizacije civilnog društva, pružatelji zdravstvenih ili usluga pravnog savjetovanja, Direktiva osigurava da je procjena sveobuhvatna i da uzima u obzir sve aspekte situacije žrtve. Nasuprot tome, oslanjanje ZZN na jedno tijelo (policiju) može rezultirati užom procjenom, potencijalno previđajući važne faktore koji bi se mogli identifikovati kroz zajednički pristup.

Uprkos značajnoj usklađenosti ZZN RS sa Direktivom, ipak postoji prostor za poboljšanja. Prije svega, proširivanje faktora rizika, kao što je ponašanje uhođenja, koje je u Direktivi prepoznato kao značajan pokazatelj budućeg nasilja. Uhođenje, koje može uključivati ponašanja poput upornog praćenja, neželjene komunikacije ili nadzora, često je preteča ozbiljnijih oblika nasilja (Kovačević & Maljković, 2016: 85-99; Kovačević, 2018: 57-71; Nikolić-Ristanović &

---

⁴ Član 16. stav 4. Direktive (EU) 2024/1385.

Kovačević-Lepojević, 2007: 3-12). Nedostatak ovog faktora u kriterijima za procjenu rizika ZZN RS predstavlja prazninu koja bi žrtve mogla učiniti ranjivima na sve veće prijetnje.

Iako ZZN RS zahtijeva razmatranje straha žrtve, on ne nalaže širu procjenu individualnih okolnosti žrtve, kao što su iskustva interseksijske diskriminacije. Ovaj propust znači da zakon možda neće adekvatno zaštititi žrtve koje su suočene s povećanim rizicima zbog faktora poput spola, etničke pripadnosti, seksualne orijentacije ili invaliditeta. Naglasak Direktive na ovim čimbenicima naglašava važnost nijansiranog pristupa zaštiti žrtve, pristupa koji prepoznaje složene načine na koje se višestruki oblici diskriminacije mogu presijecati i povećati ranjivost. Zakonsko dodjeljivanje odgovornosti za procjenu rizika isključivo policiji može dovesti do ograničenog razumijevanja rizika s kojima se žrtva suočava. Bez uključivanja drugih relevantnih tijela, kao što su službe socijalne, zdravstvene i psihološke pomoći, procjeni može nedostajati dubina i širina potrebna da se u potpunosti obuhvati situacija žrtve. Usmjerenost Direktive na međusektorsku saradnju osigurava holističkiji pristup, oslanjajući se na stručnost različitih sektora kako bi se pružila sveobuhvatna procjena koja pruža veći spektar informacija o potencijalnim zaštitnim mjerama.

Nasuprot tome, zakoni koji reguliraju zaštitu od nasilja u porodici u Federaciji Bosne i Hercegovine (ZZN FBiH) i Brčko Distriktu Bosne i Hercegovine (ZZN BDBiH) ne sadrže eksplicitne odredbe koje se odnose na procjenu rizika, što predstavlja značajan nedostatak u oba pravna okvira. Nepostojanje formaliziranog procesa procjene rizika je zabrinjavajuće jer ograničava sposobnost nadležnih tijela vlasti da sistemski procijene potencijalnu opasnost s kojom se suočavaju žrtve nasilja u porodici i vjerovatnoću ponovljenog ili eskalirajućeg zlostavljanja. Procjena rizika služi kao kritičan alat u identificiranju faktora koji doprinose nasilnom ponašanju počinitelja i procjeni neposrednih i dugoročnih rizika za sigurnost žrtve. Bez jasnih smjernica za provođenje takvih procjena, nadležna tijela ostaju bez standardiziranog mehanizma za utvrđivanje nivoa prijetnje od strane zlostavljača, što može rezultirati nekonzistentnim mjerama zaštite. Ovaj jaz također sprječava sposobnost prilagođavanja intervencija specifičnim potrebama žrtve, kao i određivanje prioriteta slučajevima na temelju hitnosti rizika, a što je u suprotnosti sa duhom Direktive (EU) 2024/1385. Izostavljanje odredbi o procjeni rizika u ZZN FBiH i ZZN BDBiH naglašava potrebu za reformom kako bi se ovi zakoni uskladili s najboljim praksama u prevenciji nasilja u porodici. Uvođenjem obavezne procjene rizika, ovi pravni instrumenti bi bolje osigurali sigurnost žrtava i poboljšali ukupnu učinkovitost sistema zaštite od nasilja u porodici u te dvije jurisdikcije.

Hitne mjere zaštite

Kako bi se ublažio neposredni rizik za fizičku i psihičku dobrobit žrtava, spriječile daljnje radnje nasilja i osigurala opšta sigurnost pogođenih pojedinaca, počiniteljima nasilja u porodici mogu se izreći hitne mjere zaštite.⁵ Takve mjere mogu se narediti ili prije pokretanja formalnog

---

⁵ Član 13. stav (1) ZZN RS.

pravnog postupka ili tokom tog postupka. U pravnom okviru Republike Srpske za izricanje ovih hitnih mjera zaštite ovlašten je nadležni sud u okviru prekršajnog postupka.⁶ Zahtjev za izricanje takvih mjera može podnijeti niz ovlaštenih subjekata, uključujući policijske službenike, centre za socijalni rad ili same žrtve, bilo da pripadaju užoj porodici ili široj porodičnoj zajednici.⁷ Ono što je najvažnije, ove mjere moraju biti izrečene u roku od strogo 24 sata nakon podnošenja prijedloga ili lišenja slobode (hapšenja) počinitelja. Ovaj ubrzani vremenski okvir naglašava važnost brze sudske intervencije za rješavanje hitnosti prijetnje koju predstavlja nasilje u porodici.

Hitne mjere zaštite predviđene u ZZN RS su:

- a) udaljenje počiniteja nasilja iz stana, kuće ili drugog stambenog prostora; i/ili
- b) zabrana približavanja i kontaktiranja počinitelju nasilja sa žrtvom nasilja u porodici.

Ove mjere su privremene, uz zakonsko ograničenje da ne mogu trajati duže od 30 dana.⁸ Međutim, ovaj vremenski okvir naglašava hitnost situacije, dopuštajući brzu sudsku intervenciju kako bi se zaštitile žrtve uz osiguravanje revizije u kratkom roku. Takav pristup u skladu je sa idejom Direktive (EU) 2024/1385 za ekspeditivnom i učinkovitim krivičnom istragom u predmetima nasilja u porodici.⁹ Hitne mjere zaštite Republici Srpskoj izriče sudija prekršajnog odjeljenja nadležnog osnovnog suda. Ova sudska uključenost je ključna jer osigurava da je izricanje takvih mjera u skladu s pravnim standardima i postupovnim jamstvima. Na odluku suda dopuštena je žalba, a rok za podnošenje žalbe je tri dana.¹⁰ Naime, žalba ne odgađa izvršenje zaštitne mjere, naglašavajući prioritet koji se daje sigurnosti žrtve nad procesnim pravima počinitelja tokom ove neposredne faze.¹¹ Žalbu razmatra sudsko vijeće istog suda koji je donio prvobitnu odluku. Ovo vijeće mora donijeti odluku u roku od 48 sati, čime se dodatno naglašava ekspeditivnost s kojom se ova pitanja moraju rješavati.¹² Učinkovitost ovog žalbenog postupka služi za zaštitu prava osumnjičenih, odnosno optuženih na propisani postupak, dok istovremeno osigurava da se zaštitne mjere provode i brzo preispituju.

U situacijama kada je naređeno udaljenje počinitelja iz stana, zakon predviđa i određenu zaštitu okrivljenika. Počinitelj ima pravo uzeti osobne stvari potrebne za svakodnevni život, čime se štiti njegovo pravo na osnovno dostojanstvo i životne potrebe. Dodatno, počinitelj je dužan predati ključeve od stana (doma), čime se sprječava neovlašteni pristup i daljnje ugrožavanje sigurnosti žrtve.¹³

Nakon što sud donese rješenje kojim se izriču hitne mjere zaštite, ono se dostavlja nadležnoj organizacionoj jedinici Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske na dalje postupanje.¹⁴ Nadalje, sud je dužan nadzirati provođenje i ponovno ocjenjivati nužnost zaštitnih

---

⁶ Član 13. stav (2) ZZN RS.

⁷ Član 13. stav (3) ZZN RS.

⁸ Član 14. stav (1) ZZN RS.

⁹ Član 15. st 2. i 3. Direktive (EU) 2024/1385.

¹⁰ Član 14. stav (2) ZZN RS.

¹¹ Član 14. stav (3) ZZN RS.

¹² Član 14. stav (4) ZZN RS.

¹³ Član 14. stav (5) ZZN RS.

¹⁴ Član 14. stav (6) ZZN RS.

mjera u propisanom roku, osiguravajući da privremene mjere ostanu opravdane tokom njihova trajanja (Milić & Zeković, 2021).

Direktive zahtijeva od država članica da ovlaste nadležna tijela za izdavanje hitnih naloga za zabranu (npr. napuštanje prebivališta žrtve i zabrana kontakta) „bez nepotrebnog odgađanja“ u situacijama neposredne opasnosti za zdravlje ili sigurnost žrtve ili uzdržavane osobe.¹⁵ Važno je da Direktiva naglašava da bi te naredbe trebale imati „trenutni učinak“ i da ne bi trebale zavisiti o tome da žrtva prijavi krivično djelo ili djelo nasilja ili da se podvrgne individualnoj procjeni rizika. Fokus je na brznoj akciji zaštite žrtve čim se uoči opasnost. Dok ZZN RS predviđa relativno brzo djelovanje (u roku od 24 sata), Direktiva stavlja veći naglasak na *trenutačnost*, što može značiti bržu intervenciju od roka od 24 sata koji propisuje ZZN RS. Dodatno, Direktiva dopušta tijelima da izdaju ove naloge bez potrebe za formalnom prijavom žrtve, dok ZZN RS uključuje ili prijedlog žrtve ili drugog organa. To može da dovede do potencijalne odgode, jer zahtijeva službeni postupak zahtjeva prije nego što sud može djelovati. Kako bi se u potpunosti uskladio s Direktivom, ZZN RS bi mogao razmotriti dopuštanje hitnijeg administrativnog postupanja policije ili drugih tijela bez čekanja da započne sudski postupak ili da se podnese službeni prijedlog.

Direktiva, također, zahtijeva da hitne mjere zaštite, mjere zabrane i zaštitne mjere budu na snazi „onoliko dugo koliko je potrebno“ kako bi se osigurala bezbjednost žrtve.¹⁶ Direktiva naglašava da trajanje zaštite treba biti uslovljeno „posebnim potrebama i sigurnosnim zahtjevima“ žrtve, a ne proizvoljnim vremenskim ograničenjima. ZZN RS nameće fiksno ograničenje od 30 dana za naloge za hitnu zaštitu, dok se Direktiva zalaže za fleksibilniji pristup, pri čemu nalozi ostaju na snazi koliko god je potrebno. Strogo ograničenje od 30 dana moglo bi dovesti do situacija u kojima je žrtva i dalje u opasnosti, ali više nije zaštićena nakon isteka perioda za koji je mjera određena. Da bi se postigla usklađenost, ZZN RS bi mogao uvesti sistem kontinuirane ponovne procjene kako bi se produžile mjere zaštite na temelju procjena rizika koje su u toku, osiguravajući da zaštita traje za vrijeme trajanja prijetnje žrtvi.

Direktiva u svom članu 19. stavu 3. dopušta državama članicama EU (i onima koje to teže da postanu) da zahtijevaju od žrtve da zatraži određivanje mjera zaštite, ali član 19. stav 4. nalaže da vlasti moraju obavijestiti žrtve o njihovom pravu podnošenja zahtjeva za hitne mjere zaštite, zabrane prilaska ili zaštitne mjere.¹⁷ Iako ZZN RS navodi jasan postupak za izdavanje naloga za zaštitu, ne uključuje izričite obaveze vlasti da informišu žrtve o njihovim pravima. Zbog ovog propusta neke žrtve mogle bi ostati nesvjesne mogućnosti pravne zaštite koja im stoji na raspolaganju (naročito u prekograničnim situacijama). Da bi se poboljšala usklađenost, ZZN RS treba uključiti odredbu kojom se obavezuju policija i druga tijela obavijestiti žrtve o njihovim pravima na mjere zaštite (i dostupnosti prekograničnog priznavanja prema pravu EU). Time bi se osiguralo da su žrtve potpuno svjesne svojih mogućnosti, kako u zemlji tako i u inostranstvu.

---

¹⁵ Član 19. stav 1. Direktive (EU) 2024/1385.

¹⁶ Član 19. stav 2. Direktive (EU) 2024/1385.

¹⁷ Žrtve bi također trebale biti informisane o mogućnosti traženja prekograničnog priznanja naloga za zaštitu prema okvirima EU-a kao što je Direktiva 2011/99/EU, koja se bavi europskim nalogom za zaštitu.

Direktive zahtijeva da kršenja hitnih mjera zabrane, mjera zabrane ili mjera zaštite podliježu „učinkovitim, srazmjernim i odvraćajućim kaznama“.¹⁸ ZZN RS predviđa da će se prekršitelj izrečenih hitnih mjera zaštite kazniti u“ skladu sa odredbama zakona kojim se propisuju krivična djela“.¹⁹ Kako bi bio u skladu s Direktivom, ZZN RS bi trebao uvesti poseban pravni okvir koji bi detaljno odredio kazne za kršenje naloga za hitnu zaštitu, osiguravajući da su one odvraćajuće i da se dovoljno provode, a ne upućivati na odredbe materijalnog krivičnog zakona.

ZZN RS ne sadrži odredbe koje bi zahtijevale da se žrtve obavijeste o kršenju naloga za hitnu zaštitu. Jedina referenca na provođenje je da je policija obaviještena o izdavanju naloga. Član 19. stav 6. Direktive zahtijeva da žrtve budu obaviještene „bez nepotrebnog odgađanja“ ako dođe do kršenja hitne mjere zabrane, mjere zabrane prilaska ili mjere zaštite, posebno ako bi kršenje moglo uticati na njihovu sigurnost. Propust ZZN RS da uspostavi mehanizam za (obavezno) obavještavanje žrtava u slučaju povrede jasan je nedostatak u usklađenosti. Osigurati da žrtve budu pravovremeno obaviještene o kršenjima od ključne je važnosti za njihovu ličnu bezbjednost i dobrobit. Prema tome, ZZN RS bi trebao sadržavati odredbe koje nalažu trenutno obavještavanje žrtve u slučaju kršenja i osigurati da vlasti poduzmu brzu akciju kada dođe do kršenja.

Prema zakonu koji uređuje zaštitu od nasilja u porodici u Federaciji Bosne i Hercegovine, počinitelju nasilja u porodici mogu se zaštitne mjere, čija je svrha osiguravanje nužne zaštite zdravlja i sigurnosti osoba izloženih nasilju, sprečavanje nasilja u porodici, te preduzimanje efikasnih mjera preodgoja i liječenja nasilnih osoba,²⁰ i to:

- a) udaljenje iz stana, kuće ili nekog drugog stambenog prostora i zabrana vraćanja u stan, kuću ili neki drugi stambeni prostor;
- b) zabrana približavanja žrtvi nasilja;
- c) zabrana uznemiravanja i uhođenja osobe izložene nasilju;
- d) obavezan psihosocijalni tretman;
- e) obavezno liječenje od zavisnosti;
- f) privremeno lišenje slobode i zadržavanje.

Zaštitna mjera udaljenja iz stana, kuće ili nekog drugog stambenog prostora i zabrana vraćanja u stan, kuću ili neki drugi stambeni prostor može se izreći osobi koja je učinila nasilje prema članu porodice sa kojim živi u stanu, kući ili nekom drugom stambenom prostoru, ako nadležni sud ocijeni da postoji opasnost da bi bez provođenja ove mjere nasilna osoba mogla ponovo učiniti radnje nasilja.²¹ Osoba kojoj je izrečena ova mjera dužna je odmah napustiti stan, kuću ili neki drugi stambeni prostor, prema potrebi, uz prisustvo policijskog službenika.²²

---

¹⁸ Član 19. stav 5. Direktive (EU) 2024/1385.

¹⁹ Član 43. ZZN RS.

²⁰ Čl. 9. i 10. ZZN FBiH.

²¹ Član 11. stav 1. ZZN FBiH.

²² Član 11. stav 2. ZZN FBiH.

Navedena mjera određuje se u trajanju koje ne može biti kraće od jednog mjeseca niti duže od dvije godine.²³

Zaštitna mjera zabrane približavanja žrtvi nasilja u porodici može se izreći osobi koja je učinila nasilje u porodici.²⁴ U rješenju kojim sud izriče mjeru zabrane približavanja žrtvi nasilja u porodici, nadležni sud će odrediti mjesta ili područja, te udaljenost ispod koje se nasilna osoba ne smije približiti žrtvi nasilja u porodici.²⁵ Ova se mjera određuje u trajanju koje ne može biti kraće od jednog mjeseca niti duže od dvije godine, izuzev ako sud odluči da je duži vremenski period u interesu žrtve nasilja.²⁶

Zaštitna mjera zabrane uznemiravanja i uhođenja može se izreći osobi koja uznemirava ili uhodi člana porodice, a postoji opasnost da se takvo ponašanje ponovi.²⁷ Ova se mjera određuje u trajanju koje ne može biti kraće od jednog mjeseca niti duže od dvije godine, izuzev ako sud odluči da je duži vremenski period u interesu žrtve nasilja.²⁸ Zaštitna mjera obaveznog psihosocijalnog tretmana može se izreći nasilnoj osobi radi otklanjanja uzroka njenog nasilničkog ponašanja ili ako postoji opasnost da ta osoba nasilje ponovi.²⁹ Mjera obaveznog psihosocijalnog tretmana određuje se u trajanju koje ne može biti kraće od šest mjeseci kontinuirano niti duže od dvije godine.³⁰ Zaštitnu mjeru obaveznog liječenja od zavisnosti nadležni sud izreći će nasilnoj osobi koja je nasilje učinila pod uticajem ovisnosti od alkohola, opojnih droga ili drugih psihoaktivnih supstanci, ako postoji opasnost da se radnje nasilja ponove.³¹ Period za koji se navedena mjera određuje ne može biti kraće od jednog mjeseca niti duže od dvije godine.³²

Policajska uprava dužna je za svaki prijavljeni slučaj nasilja u porodici izaći na lice mjesta odmah po zaprimljenoj prijavi.³³ Policijska uprava dužna je svaku osobu za koju postoje osnove sumnje da je počinila nasilje u porodici, lišiti slobode i zadržati je ako su ispunjeni uslovi predviđeni u krivičnoprocesnom zakonu koji važi za područje Federacije Bosne i Hercegovine.³⁴

Direktiva (EU) 2024/1385 nalaže da u situacijama neposredne opasnosti za zdravlje ili sigurnost žrtve, nadležni organi trebaju imati ovlaštenja izdati hitne naloge za zabranu udaljavanja počinitelja iz mjesta prebivališta žrtve bez odgovora.³⁵ Takvi nalozi, prema slovu ovog pravnog instrumenta, ne bi trebali zavisiti od podnošenja prijave žrtve. Odredbe ZZN FBiH usko je usklađena sa zahtjevom Direktive za mjere hitne zabrane. Oba pravna okvira daju prioritet neposrednoj zaštiti žrtve i osiguravaju da se počinitelj fizički udalji iz zajedničkog životnog prostora kako bi se spriječilo daljnje nasilje. Međutim, ZZN FBiH stavlja odgovornost na sud, što

---

²³ Član 11. stav 3. ZZN FBiH.

²⁴ Član 12. stav 1. ZZN FBiH.

²⁵ Član 12. stav 2. ZZN FBiH.

²⁶ Član 12. stav 3. ZZN FBiH.

²⁷ Član 13. stav 1. ZZN FBiH.

²⁸ Član 13. stav 2. ZZN FBiH.

²⁹ Član 14. stav 1. ZZN FBiH.

³⁰ Član 14. stav 2. ZZN FBiH.

³¹ Član 15. stav 1. ZZN FBiH.

³² Član 15. stav 2. ZZN FBiH.

³³ Član 16. stav 1. ZZN FBiH.

³⁴ Član 16. stav 2. ZZN FBiH.

³⁵ Član 19. stav 1. Direktive (EU) 2024/1385.

može uzrokovati kašnjenja u odnosu na naglasak Direktive na brzom postupanju organa bez čekanja na sudsku odluku. Iako je na prvi pogled to tako, ZZN FBiH predviđa da nadležni sud oku od 12 sati od prijema zahtjeva za izricanje zaštitne mjere ovog postupiti prema tom zahtjevu i donijeti rješenje,³⁶ a što se pokazalo veoma efikasno u praksi.

Direktiva, nadalje, zahtijeva od država članica (i onih koje to teže postati) da osiguraju dostupnost naloga za zabranu prilaska ili naloga za zaštitu kako bi zaštitili žrtvu od bilo kakvog nasilja onoliko dugo koliko je potrebno.³⁷ ZZN FBiH učinkovito odražava odredbu Direktive o mjerama zabrane, dopuštajući fleksibilno trajanje na temelju potreba žrtve. Oba zakonska okvira osiguravaju zaštitu žrtve zabranom kontakta ili blizine s počiniteljem. Jedno područje potencijalnog poboljšanja bilo bi uključivanje eksplicitnijeg terminološkog određenja u ZZN FBiH u vezi s neposrednim izvršenjem takvih naloga, čak i prije okončanja sudskih postupaka, kako bi se poboljšala usklađenost s naglaskom Direktive na neposrednu zaštitu.

Direktiva, dalje, zahtijeva od država članica da pruže zaštitu od uhođenja i uznemiravanja, osiguravajući dugoročnu zaštitu žrtvama kada je to potrebno. Zabrana uznemiravanja i uhođenja u ZZN FBiH dobro je usklađena s odredbama Direktive, osiguravajući da su žrtve zaštićene od ponovljenog neželjenog kontakta ili prijetećeg ponašanja. Mehanizam ZZN FBiH za dugoročne zaštitne mjere predstavlja snažan pravni alat za rješavanje potreba žrtava koje su suočene sa stalnim prijetnjama.

Iako Direktiva naglašava zaštitne mjere za žrtve, ne govori izričito o rehabilitacijskim mjerama za počinitelje, kao što je obavezno liječenje. Prema tome, ZZN FBiH nadilazi Direktivu uvođenjem rehabilitacijskih mjera usmjerenih na tretiranje uzroka nasilja u porodici, posebno za počinitelje s problemima zavisnosti o opojnim drogama ili psihičkim problemima. To odražava proaktivan pristup u rješavanju problema nasilja ne samo štiteći žrtvu, već i pokušavajući spriječiti buduće nasilje kroz rehabilitaciju počinitelja. Iako nije propisana Direktivom, ova odredba nadopunjuje šire okvire EU-a o smanjenju nasilja u porodici i recidiva.³⁸

Direktiva (EU) 2024/1385 nalaže da se žrtve obavijeste bez nepotrebnog odgađanja ako dođe do kršenja zaštitne mjere, naročito ako kršenje utiče na njihovu sigurnost.³⁹ U ZZN FBiH ne postoji izričita odredba kojom se nadležna tijela obavezuju obavijestiti žrtve u slučaju kršenja zaštitnih mjera. Uvođenje odredbe koja nalaže obavještavanje žrtava o kršenju zaštitne mjere poboljšalo bi usklađivanje ZZN FBiH sa standardima EU. Time bi se osiguralo da žrtve budu obaviještene o svim događajima koji bi mogli uticati na njihovu sigurnost, što bi im omogućilo da preduzmu dodatne mjere opreza ili potraže dodatnu zaštitu.

---

³⁶ Član 19. stav 1. ZZN FBiH.

³⁷ Član 19. stav. 2. Direktive (EU) 2024/1385.

³⁸ Vid. šire: Direktiva 2011/36/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 5. aprila 2011. godine o sprečavanju i suzbijanju trgovanja ljudima i zaštiti njegovih žrtava te o zamjeni Okvirne odluke Vijeća 2002/629/PUP, Službeni list Europske unije, L 101, 15. 4. 2011; Direktiva 2011/93/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 13. decembra 2011. godine o suzbijanju seksualnog zlostavljanja i seksualnog iskorištavanja djece i dječje pornografije, te o zamjeni Okvirne odluke Vijeća 2004/68/PUP, Službeni list Europske unije, L 335, 17. 12. 2011; Direktiva 2012/29/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 25. oktobra 2012. godine o utvrđivanju minimalnih standarda o pravima, podršci i zaštiti žrtava krivičnih djela i zamjeni Okvirne odluke Vijeća 2001/220/PUP, Službeni list Europske unije, L 315, 14. 11. 2012.

³⁹ Član 19. stav. 6. Direktive (EU) 2024/1385.

Radi otklanjanja neposredne opasnosti po fizički i psihički integritet, radi sprječavanja ponavljanja nasilja i garantovanja sigurnosti žrtve, počinitelju nasilja u porodici, prema ZZN BDBiH, mogu se izreći hitne mjere zaštite prije pokretanja postupka ili u toku postupka,⁴⁰ i to:

- a) udaljenje počinitelja nasilja iz stana, kuće ili drugog stambenog prostora; ili
- b) zabrana približavanja i kontaktiranja počinitelja nasilja sa žrtvom nasilja u porodici.

Za izricanje hitnih mjera stvarno je nadležan Osnovni sud Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, i one se izriču u posebnom *sui generis* postupku.⁴¹ Prijedlog za izricanje hitne mjere zaštite podnosi policija ili ovlašteni organ, a izriče se najkasnije u roku od 24 sata od prijema prijedloga, odnosno izvođenja počinitelja nasilja u porodici pred sud. Hitne mjere zaštite izriču se u trajanju koje ne može biti duže od 30 dana,⁴² a izriče ih sudija pojedinac rješenjem koje se može uložiti žalba u roku od tri dana od dana izricanja.⁴³ Navedena žalba ne odlaže izvršenje rješenja.⁴⁴ O žalbi odlučuje Apelacioni sud Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine u roku od 72 sata od prijema žalbe.⁴⁵

ZZN BDBiH je u velikoj mjeri usklađen sa članom 19. stavom 1. Direktive u pogledu osnovnih hitnih mjera (udaljavanje iz zajedničkog boravišta i zabrana kontakta). Oba okvira daju prioritet neposrednoj zaštiti žrtve. Međutim, u ZZN BDBiH primjetno nedostaje odredba Direktive o zabrani pristupa počinitelju radnom mjestu žrtve. Kako bi se osigurala potpuna harmonizacija, ZZN BDBiH bi se mogao izmijeniti tako da eksplicitno uključi takve mjere, čime bi se proširio opseg zaštite. Nadalje, trenutačnost izdavanja ovih mjera ključni je aspekt u oba pravna okvira. ZZN BDBiH nalaže da se hitne mjere zaštite izriču najkasnije 24 sata od podnošenja prijedloga Osnovnom sudu, što je u skladu sa zahtjevom Direktive da nadležni organi postupaju bez nepotrebnog odgađanja. Time se osigurava da se rizik za žrtvu umanju što je prije moguće. ZZN BDBiH ograničava trajanje mjera hitne zaštite na 30 dana. Nakon tog perioda mjera prestaje važiti osim ako se ne preduzmu daljnji koraci i/ili pokrenu odgovarajući pravni postupci prema počinitelju. S druge strane, član 19. stav 2. Direktive propisuje da se mjere zaštite izdaju onoliko dugo koliko je potrebno da se osigura sigurnost žrtve. Ograničenje ZZN BDBiH od 30 dana za hitne mjere zaštite možda neće u potpunosti odražavati fleksibilnost koju zahtijeva Direktiva. Iako 30 dana može biti dovoljno u mnogim slučajevima, Direktiva pridaje važnost osiguranju da je trajanje zaštite povezano s trajnom potrebom za sigurnošću žrtve. Ta je fleksibilnost ključna razlika između ova dva pravna instrumenta. Radi potpunog usklađivanja s Direktivom, ZZN BDBiH bi mogao imati koristi od ugradnje odredbe koja dopušta sudu da produži trajanje zaštitnih mjera preko roka od 30 dana ako se prijetnja žrtvi nastavi. Time bi se osiguralo prilagođavanje pravnog sistema promjenjivim okolnostima i stalnim rizicima s kojima se žrtva suočava.

Prema članu 12. st. 2-4. ZZN BDBiH, dok se na mjere hitne zaštite može izjaviti žalba u roku od tri dana, žalba ne zadržava izvršenje mjera zaštite. To je u skladu s članom 19. stavom 1.

---

⁴⁰ Član 11. stav (1) ZZN BDBiH.

⁴¹ Član 11. stav (2) ZZN BDBiH.

⁴² Član 12. stav (1) ZZN BDBiH.

⁴³ Član 12. stav (2) ZZN BDBiH.

⁴⁴ Član 12. stav (3) ZZN BDBiH.

⁴⁵ Član 12. stav (4) ZZN BDBiH.

Direktive, koji zahtijeva da mjere zabrane i zaštite moraju odmah stupiti na snagu, bez obzira na to je li žrtva pokrenula službenu kaznenu prijavu ili procjenu. ZZN BDBiH je u ovom pogledu u potpunosti usklađen sa Direktivom. Osiguravajući da žalbe ne odgađaju provedbu hitnih mjera, zakon daje prioritet neposrednoj sigurnosti žrtve. Obaveza žalbenog suda da rješava žalbe u roku od 72 sata dodatno unapređuje ovo usklađivanje, pružajući brz sudski odgovor uz očuvanje zaštite žrtve.

Član 19. stav 5. Direktive nalaže da kršenje mjera zabrane, ograničenja ili zaštite mora rezultirati učinkovitim, odnosno djelotvornim, srazmjernim i odvraćajućim kaznama. Iako ZZN BDBiH navodi mjere hitne zaštite, ne govori izričito o posljedicama ili kaznama za kršenje ovih naredbi. Ovo je vidljiva praznina u zakonodavstvu. Bez jasnih sankcija za kršenja, zaštitni okvir gubi svoj učinak odvraćanja, a sigurnost žrtava može biti ugrožena. Da bi se postigla potpuna harmonizacija s Direktivom, u ZZN BDBiH treba unijeti odredbe koje definišu kazne za kršenja zaštitnih mjera. Član 19. stav 6. Direktive zahtijeva da žrtve moraju biti obaviještene bez nepotrebnog odgađanja ako je nalog za zaštitu prekršen, a što obezbjeđuje da su žrtve svjesne potencijalnih rizika za njihovu sigurnost i da mogu poduzeti odgovarajuće mjere, bilo traženjem dodatne zaštite ili upozoravanjem nadležnih tijela. ZZN BDBiH trenutno ne sadrži odredbe koje se odnose na obavještavanje žrtve u slučaju kršenja hitnih mjera. Ovo je još jedan značajan nedostatak, budući da Direktiva naglašava važnost informiranja žrtava o događajima koji mogu uticati na njihovu sigurnost. Radi boljeg usklađivanja s Direktivom, ZZN BDBiH bi trebao uvesti mehanizam za hitno obavještavanje žrtava u slučaju kršenja njihovih mjera zaštite. To bi se moglo postići policijskim ili sudskim kanalima, čime bi se osiguralo da žrtve budu obaviještene i mogu donijeti pravovremene odluke o svojoj sigurnosti.

Zaključak

Značajno je naglasiti važnost usklađivanja zakona o zaštiti od nasilja u porodici u Bosni i Hercegovini s Direktivom (EU) 2024/1385 kako bi se osigurala sveobuhvatna zaštita žrtava nasilja. Postojeći pravni okviri u Republici Srpskoj, Federaciji Bosne i Hercegovine i Brčko Distriktu Bosne i Hercegovine pokazuju značajan napredak u pružanju hitnih mjera zaštite za žrtve. Međutim, komparativna analiza otkriva nekoliko područja u kojima ti zakoni ne ispunjavaju zahtjeve Direktive, posebno u pogledu provođenja i produženja mjera zaštite.

Jedan od primarnih izazova leži u nedosljednoj primjeni hitnih zaštitnih mjera u različitim pravnim jurisdikcijama u Bosni i Hercegovini. Decentralizirana priroda pravnog sistema doprinosi razlikama u dostupnosti i provođenju naloga za zaštitu, što potkopava ukupnu učinkovitost, odnosno djelotvornost zaštite žrtava. Ovo pitanje je pogoršano nedostatkom standardiziranih procjena rizika u Federaciji Bosne i Hercegovine i Brčko Distriktu Bosne i Hercegovine, kao i fiksnim trajanjem zaštitnih mjera, koje ne moraju uvijek odražavati stalne potrebe žrtve za ličnom sigurnošću. Analiza nadalje naglašava potrebu za fleksibilnijim pristupom zaštiti koji je usmjeren na žrtvu, kao što zahtjeva Direktiva. Pored toga, može se identifikovati značajna praznina u sadašnjim zakonodavnim okvirima u vezi sa zahtjevom da se žrtve pravovremeno informišu o

njihovim zakonskim pravima i dostupnosti zaštitnih mjera. Bez dostatne svijesti, mnoge žrtve mogu ostati ranjive, nesposobne tražiti zaštitu na koju imaju pravo prema zakonu. Direktiva naglašava potrebu za jasnom komunikacijom sa žrtvama i proaktivnim pružanjem pravnih (i pravih) informacija, što je praksa koja bi trebala biti integrirana u domaće zakonodavstvo.

U rješavanju ovih nedostataka, predlažu se zakonodavne reforme usmjerene na usklađivanje domaćih pravnih okvira s Direktivom. To uključuje proširenje opsega naloga za zaštitu, uklanjanje fiksnih vremenskih ograničenja za hitne mjere i osiguravanje da se procjene rizika provode jednoobrazno u svim jurisdikcijama – i u Republici Srpskoj, i u Federaciji Bosne i Hercegovine, i u Brčko Distriktu Bosne i Hercegovine. Osim toga, smatramo da je nužno uvesti strože i djelotvornije kažnjavanje za kršenje zaštitnih mjera, uz mehanizme za trenutno obavještanje žrtava u slučaju takvih kršenja.

Provođenje ovih reformi ne samo da bi poboljšala usklađenost s Direktivom (EU) 2024/1385, već bi i značajno unaprijedila zaštitu i sigurnost žrtava nasilja u porodici (i žrtava nasilja uopšte) u Bosni i Hercegovini. Usklađeniji i kohezivniji pravni pristup ključan je kako bi se osiguralo da sve žrtve, bez obzira na njihovu lokaciju u zemlji, imaju jednak pristup trenutnoj i učinkovitoj, odnosno djelotvornoj zaštiti od nasilja. Nadalje, takvo usklađivanje bi ojačalo predanost Bosne i Hercegovine poštovanju međunarodnih standarda ljudskih prava, promovišući sigurnije i pravednije društvo za sve njene građane.

Literatura

Baljak, M. (2024) Nasilje u porodici. U: N. Macanović (ur.) *Zbornik radova – IX Međunarodna naučna konferencija „Društvene devijacije“ – Ne nasilju – kroz sistem društvenih vrijednosti i kulturu*. Banja Luka: Centar modernih znanja, Banja Luka, Ruski univerzitet prijateljstva naroda, Moskva, Resursni centar za specijalnu edukaciju, Beograd MIB, tvrtka za savjetovanje i edukaciju iz Ljubljane, Internacionalni centar za emocionalnu inteligenciju (ICEI) iz Ohrida, str. 310-318. doi: 10.7251/ZCMZ0124309B.

Clark, J. N. (2017) *Rape, Sexual Violence and Transitional Justice Challenges: Lessons from Bosnia-Herzegovina*. London: Routledge. doi: 10.4324/9781315180182.

Cockburn, C. (2001) The Gendered Dynamics of Armed Conflict and Political Violence. In: C. O. N. Moser & F. C. Clark (eds.), *Victims, Perpetrators or Actors: Gender, Armed Conflict and Political Violence*, pp. 13-29. New York: Zed Books.

Čičić, M. (2021) Nasilje u porodici. *Anali Pravnog fakulteta Univerziteta u Zenici*, 27, str. 205-220.

Ćosić, S. (2024) Rodne dimenzije nasilja u savremenom društvu. U: N. Macanović (ur.) *Zbornik radova – IX Međunarodna naučna konferencija „Društvene devijacije“ – Ne nasilju – kroz sistem društvenih vrijednosti i kulturu*. Banja Luka: Centar modernih znanja, Banja Luka, Ruski univerzitet prijateljstva naroda, Moskva, Resursni centar za specijalnu edukaciju, Beograd MIB,

tvrtka za savjetovanje i edukaciju iz Ljubljane, Internacionalni centar za emocionalnu inteligenciju (ICEI) iz Ohrida, str. 413-420. doi: 10.7251/ZCMZ0124413C.

Deljković, I. (2006) The Facts on Domestic Violence in Bosnia and Herzegovina, *VARSTVOSLOVJE*, 8(3-4), 268-273.

Helms, E. (2013). *Innocence and Victimhood: Gender, Nation, and Women's Activism in Postwar Bosnia-Herzegovina*. Madison: University of Wisconsin Press.

Islamović, E. & Jakupović, T. (2023) Razumijevanje fenomena porodičnog nasilja. *Zbornik radova Islamskog pedagoškog fakulteta u Bihaću*, 15, str. 167-191. doi: 10.52535/27441695.2023.15.167-191.

Kovačević, M. & Maljković, M. (2016). Proganjanje – kriminološki i krivičnopravni aspekt“, *Zbornik Instituta za kriminološka i sociološka istraživanja*, XXXV, 3, 85-99.

Kovačević, M. (2018). Proganjanje - opšta razmatranja i uporednopravni pregled, *Strani pravni život*, 1, 57-71.

Maljković, M. (2018) Karakteristike izvršilaca partnerskog nasilja i faktori koji utiču na njihovo nasilno ponašanje. *Zbornik Instituta za kriminološka i sociološka istraživanja*, 3, str. 93-107.

Marić, T. (2024) Izazovi i nove prakse suzbijanja nasilja nad ženama. U: N. Macanović (ur.) *Zbornik radova – IX Međunarodna naučna konferencija „Društvene devijacije“ – Ne nasilju – kroz sistem društvenih vrijednosti i kulturu*. Banja Luka: Centar modernih znanja, Banja Luka, Ruski univerzitet prijateljstva naroda, Moskva, Resursni centar za specijalnu edukaciju, Beograd MIB, tvrtka za savjetovanje i edukaciju iz Ljubljane, Internacionalni centar za emocionalnu inteligenciju (ICEI) iz Ohrida, str. 300-309. doi: 10.7251/ZCMZ0124300M.

Milić, S. & Zeković, Z. (2021). Naređenje o udaljenju iz stana ili drugog prostora za stanovanje i zaštitne mjere u nadležnosti policije. U: N. Macanović (ur.) *Nauka i društvo, Aktuelnosti u društvenim naukama, Zbornik radova*. Banja Luka: Centar modernih znanja, Banja Luka, Resursni centar za specijalnu edukaciju, Beograd i Centar za bezbjedonosna, sociološka i kriminološka istraživanja Crne Gore – „Defendologija“, Nikšić, str. 108-118.

Mitrović, Lj. & Arambašić-Živanović, T. (2020) Rodno zasnovano nasilje – pojam i pravni okvir. *Godišnjak Pravnog fakulteta Univerziteta „Džemal Bijedić“ u Mostaru, Tematski broj sa II naučne konferencije „Ljudska prava pred izazovima stvarnosti“*, 4, str. 27-46.

Mušić, S. (2018) Nasilje u porodici kroz pravni okvir u Bosni i Hercegovini. *Zbornik radova Pravnog fakulteta Sveučilišta u Mostaru*, XXVI, str. 168-188.

Nikolić-Ristanović, V. & Kovačević-Lepojević, M. (2007). Proganjanje: pojam, karakteristike i društveni odgovori, *Temida, Časopis o viktimizaciji, ljudskim pravima i rodu*, 4, 3-12.

Peran, B., Goreta, M. & Erceg, D. (2024) Nasilje u obitelji. U: N. Macanović (ur.) *Zbornik radova – IX Međunarodna naučna konferencija „Društvene devijacije“ – Ne nasilju – kroz sistem društvenih vrijednosti i kulturu*. Banja Luka: Centar modernih znanja, Banja Luka, Ruski univerzitet prijateljstva naroda, Moskva, Resursni centar za specijalnu edukaciju, Beograd MIB,

tvrtka za savjetovanje i edukaciju iz Ljubljane, Internacionalni centar za emocionalnu inteligenciju (ICEI) iz Ohrida, str. 391-396. doi: 10.7251/ZCMZ0124391P.

Ristić, S. (2024) Nasilje u porodici u Republici Srpskoj kroz zakonodavni okvir. U: N. Macanović (ur.) *Zbornik radova – IX Međunarodna naučna konferencija „Društvene devijacije“ – Ne nasilju – kroz sistem društvenih vrijednosti i kulturu*. Banja Luka: Centar modernih znanja, Banja Luka, Ruski univerzitet prijateljstva naroda, Moskva, Resursni centar za specijalnu edukaciju, Beograd MIB, tvrtka za savjetovanje i edukaciju iz Ljubljane, Internacionalni centar za emocionalnu inteligenciju (ICEI) iz Ohrida, str. 612-620. doi: 10.7251/ZCMZ0124612R.

Simović, M. V. & Simović, V. M. (2021b) Nasilje u porodici u međunarodnom pravu i krivičnoprocesni aspekti ovog nasilja u Bosni i Hercegovini. U: N. Macanović (ur.) *Zbornik radova – VI Međunarodna naučna konferencija „Društvene devijacije“ – Unapređenje kvaliteta života djece i mladih*. Banja Luka: Centar modernih znanja, Banja Luka i Resursni centar za specijalnu edukaciju, Beograd, str. 519-530.

Simović, V. M. & Simović, M. N. (2021a) Nasilje u porodici u međunarodnom pravu i krivičnoprocesni aspekti ovog nasilja u Bosni i Hercegovini. U: N. Macanović (ur.) *Zbornik radova VI Međunarodna naučna konferencija „Društvene devijacije“ – Unapređenje kvaliteta života djece i mladih*. Banja Luka: Centar modernih znanja, Banja Luka i Resursni centar za specijalnu edukaciju, Beograd, str. 495-508.

Ždralović, A. (2024) Rodno zasnovano nasilje – međunarodnopravni standardi i lokalni kontekst. U: N. Macanović (ur.) *Zbornik radova – IX Međunarodna naučna konferencija „Društvene devijacije“ – Ne nasilju – kroz sistem društvenih vrijednosti i kulturu*. Banja Luka: Centar modernih znanja, Banja Luka, Ruski univerzitet prijateljstva naroda, Moskva, Resursni centar za specijalnu edukaciju, Beograd MIB, tvrtka za savjetovanje i edukaciju iz Ljubljane, Internacionalni centar za emocionalnu inteligenciju (ICEI) iz Ohrida, str. 174-180. doi: 10.7251/ZCMZ0124174Z.

Pravni izvori

Ugovor o funkcioniranju Europske unije (Pročišćena verzija), Službeni list Europske unije, C 202/47-199, 7. 6. 2016.

Direktiva (EU) 2024/1385 Europskog parlamenta i Vijeća od 14. maja 2024. godine o suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici, Službeni list Europske unije, Serija L, 25. 5. 2024.

Direktiva 2011/36/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 5. aprila 2011. godine o sprečavanju i suzbijanju trgovanja ljudima i zaštiti njegovih žrtava te o zamjeni Okvirne odluke Vijeća 2002/629/PUP, Službeni list Europske unije, L 101, 15. 4. 2011.

Direktiva 2011/93/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 13. decembra 2011. godine o suzbijanju seksualnog zlostavljanja i seksualnog iskorištavanja djece i dječje pornografije, te o zamjeni Okvirne odluke Vijeća 2004/68/PUP, Službeni list Europske unije, L 335, 17. 12. 2011.

Direktiva 2012/29/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 25. oktobra 2012. godine o utvrđivanju minimalnih standarda o pravima, podršci i zaštiti žrtava krivičnih djela i zamjeni Okvirne odluke Vijeća 2001/220/PUP, Službeni list Europske unije, L 315, 14. 11. 2012.

Zakon o zaštiti od nasilja u porodici, Službeni glasnik Republike Srpske, br. 102/2012, 108/2013, 82/2015 i 84/2019.

Zakon o zaštiti od nasilja u porodici, Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine, br. 20/2013 i 75/2021.

Zakon o zaštiti od nasilja u porodici u Brčko Distriktu Bosne i Hercegovine, Službeni glasnik Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, br. 7/2018.

Pravilnik o postupku i načinu sprovođenja procjene rizika, Službeni glasnik Republike Srpske, br. 126/2020.

Internet izvori

OSCE-ovo istraživanje o nasilju nad ženama u Bosni i Hercegovini: Dobrobit i sigurnost žena, dostupno na: https://www.osce.org/files/f/documents/e/1/439070_0.pdf (17.09.2024).